

ÇIRAKLIK EĞİTİM MERKEZİ ÖĞRENCİLERİNİN AIDS KONUSUNDA EĞİTİM ÖNCESİ VE SONRASI BİLGİ DÜZEYLERİNİN SAPTANMASI

Dr. Mahmut BAYKAN*, Dr. Duygu FINDIK*, Dr. Selma ÇİVİ**, Dr. Bülent BAYSAL*

* S.Ü.T.F. Mikrobiyoloji ve Klinik Mikrobiyoloji ABD. ** S.Ü.T.F. Halk Sağlığı ABD.

ÖZET

Bu araştırma 1994, 1 Aralık Dünya AIDS günü aktiviteleri içerisinde Konya'daki 2 Çıraklık Eğitim Merkezi'nde eğitim gören öğrencilerin AIDS konusundaki bilgi düzeylerini ve bu konuda eğitim yapıldıktan sonraki bilgi düzeylerindeki farklılığı saptamak amacı ile yapılan kesitsel tipte ve tanımlayıcı bir çalışmadır.

Çalışma grubunu 11'i kız toplam 414 öğrenci oluşturdu. Öğrencilerin yaş ortalaması 16,2 dir. 381 öğrenci (% 92) ilkökulu, 33 öğrenci ise (% 8) ortaokulu bitirmiştir. Öğrencilerin 3'ü evli 1'i dul olup diğerleri bekar. Haftalık gelirleri en az 70.000 TL. dir.

414 öğrencinin AIDS konusundaki bilgi düzeyleri bu konuda hazırlanmış anket formu ile tesbit edildi. Anket uygulamasından hemen sonra Mikrobiyoloji Anabilim Dalı öğretim üyeleri tarafından öğrencilere eğitim verildi. Eğitimden 10 gün sonra aynı anket formu tekrar uygulandı. Sonuçlar 2 eş arasındaki farkın önemlilik testi (t testi) ile değerlendirildi. Bilgi düzeylerinin saptanması için özel bir kompozit indeks geliştirildi. Kompozit indeks değeri 37 idi.

Eğitim öncesi bilgi puanları 0-27 arasında değişmekte olup ortalama 11,0 idi. Eğitim sonrası bilgi formları puanı 0-34 arasında değişmekte olup ortalama 16,7 idi. Bilgi düzeylerindeki farklılık eğitim öncesine göre % 18,1 lik bir artış göstermekteydi. T testi ile değerlendirildiğinde bu artış 0,01 düzeyinde çok anlamlı bulundu (t= 14,43).

AIDS doğru bilgilendirme ile korunulabilecek bir hastalıktır. Bu çalışmada görüldüğü gibi uzman kişilerce verilen bir saatlik eğitimle bile bilgi düzeyinde % 18 lik bir artış saptanmıştır. Okul eğitiminde mevcut olan ders programlarına AIDS konusuna eklenmesi ve eğitimcilerin eğitilmesinin yararlı olacağı kanısına varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: AIDS ve Eğitim

SUMMARY

The determination of the knowledge levels of the students of Konya Çıraklık Education Center before and after education on AIDS.

This is a descriptive and cross sectional type of study which was performed among the activities of "World AIDS Day" on 1 st November in 1994 in the two schools of apprenticeship in KONYA. The aim of the study was to determine the difference of knowledge levels of the students before and after education about AIDS.

In the study group the total number of the students were 414 and 11 of them were girls. The students mean age was 16.2, 38 (92 %) of the students were graduated from primary school, 33 (8 %) of them were graduated from secondary school. 3 of the students were married, one of them was widowed and the others were unmarried. Their income was 70.000 TL. weekly.

The knowledge level of the 414 students about AIDS was determined by using a questionnaire form about this subject. An education programme was performed by the instructors of microbiology department after the using of questionnaire form. 10 days after the education programme the same questionnaire forms were used again.

The results were determined by t. test. A special composite index was developed to determine the knowledge levels. The composite index was 37.

The knowledge points before education was between 0 and 27, the mean was 11.0. After education there was an increase of 18.1 % point. When evaluated by t test this increase was significant at the 0.01 level.

AIDS is an illness which can be prevented by education. Education of one hour by instructions had been supplied an increase of 18 % in the knowledge level.

We think that it will be useful of AIDS is taught among the education programmes.

Key Words: AIDS and Education.

GİRİŞ

AIDS; daha önceleri LAV ve HTLV III gibi isimler verilen, en son HIV olarak tanınan bir virüsle meydana gelen, oluşturduğu pandemi ile dünya ülkelerini tehdit eden bulaşıcı bir virüs enfeksiyonudur.

Bilindiği gibi immun istemin kumanda merkezi konumundaki T-lenfositlerini, makrofaj ve beyin hücrelerini hasara uğratarak, çeşitli fırsatçı enfeksiyonlara yol açmak HIV in en belirgin ve bilinen özelliğidir.

Bugüne kadar yapılan çalışma ve araştırmalar göstermiştir ki, bilinçli, bilinçsiz ve masumane bir şekilde HIV ile enfekte olan kişi için kaçınılmaz son muhakkaktır.

Günümüzün evrensel problemi haline gelen bu hastalığa yönelik geliştirilen ilaç ve aşı çalışmaları (Etkenin sürekli antijenik yapı değiştirebilme kabiliyetinden dolayı) henüz yetersiz kalmaktadır. Görülen odur ki tedavi ve korunma için etkin bir ilaç veya aşı bulunması daha uzun süre alacaktır. Bundan dolayı hastalıkla savaşta en etkin silah virüsle karşılaşmamak için alınması gereken önlemlerdir. Bu önlemlerin başında da eğitim gelmektedir(1-

2,12). HIV ile ilgili eğitim programlarının okul ders müfredatları içinde yer alması devlet politikası olmalıdır. Bu konuda dernek ve gönüllü kuruluşların katkısı çok önemlidir. AIDS Savaşım Derneği Konya Şubesinin bir etkinliği olarak virüs ile karşılaşma olasılığı yüksek olan Çıraklık Eğitim Merkezlerinde eğitim öncesi ve sonrası bilgi düzeylerinin saptanması ve eğitimin öneminin gösterilmesi amacı ile bu çalışma yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışma grubumuzu Konya'daki iki Çıraklık Eğitim Merkezi'nde eğitim gören 11'i kız olmak üzere toplam 414 öğrenci oluşturdu.

Öğrencilere Ek 1 de gösterilen anket formları uygulandı. Anket uygulamasından hemen sonra AIDS konusunda birbuçuk saat süreyle eğitim semineri verildi. Eğitim seminerinden 10 gün sonra aynı anket formları tekrar dağıtılarak öğrencilerin eğitim öncesi ve sonrası AIDS konusundaki bilgilenme düzeyleri araştırıldı. İki anket formuna verilen yanıtların bilgi puanı olarak değerlendirilebilmesi için özel bir kompozit indeks geliştirildi. Kompozit indeks bir bilgi sorusu içindeki her doğru yanıt -1- puan verilmesi esasına dayanıyordu. Uygulanan anket formu , EK-1'de gösterilmiştir.

EK-1: Öğrencilere uygulanan anket formu

ÇIRAKLIK EĞİTİMİ ÖĞRENCİLERİNDE AIDS KONUSUNDA BİLGİ VE DAVRANIŞ

ARAŞTIRMASI

ADI SOYADI:

DOĞUM TARİHİ:

DOĞUM YERİ:

CİNSİYETİ: Kız (), Erkek ()

EĞİTİM DÜZEYİ: İlkokul (), Ortaokul (), Lise ()

Bitirmiş Bitirmiş Bitirmiş

KİMLERLE BİRLİKTE YAŞADIĞI : Tek Başına ()

Ailesi ile Birlikte ()

Bir yakını ile ()

Bir arkadaşı ile ()

Diğer (Siz cevap veriniz)

MEDENİ DURUMUNUZ: Evli ()
Bekar ()
Dul ()

BABANIZIN MESLEĞİ : Çalışmıyor ()

ANNENİZİN MESLEĞİ : Çalışmıyor ()

AİLEDEKİ KİŞİ SAYISI :

HAFTALIK GELİRİNİZ NE KADAR? :

AİLENİZİN GEÇİMİNE KATKINIZ : Var () , Yok ()

1) AIDS HASTALIĞINI DUYDUNUZMU? Evet () , Hayır () .

(Evet diyenler aşağıdaki soruyu yanıtlayacaklar)

2) AIDS HAKKINDA BİLGİYİ HANGİ KAYNAKTAN EDİNDİNİZ?

- () Öğretmenlerimizden () Yazılı Basından
() Ailemden () Arkadaşımdan
() Radyo ve Televizyonlardan

3) AIDS SİZCE NASIL BİR HASTALIKTIR?

- () Mikropla oluşur () Yaşlılık Hastalığıdır
() Sebebi Bilinmiyor () Gençlik Hastalığıdır
() Allahın gazabıdır () Doğuştan Meydana Gelir

4) AIDS KONUSUNDA BİLGİNİZİN YETERLİ OLDUĞUNA İNANIYORMUSUNUZ?

Evet () Hayır ()

5) ÜLKEMİZ İÇİN BU HASTALIĞIN CİDDİ BİR TEHLİKE OLABİLECEĞİNİ
DÜŞÜNÜYORMUSUNUZ?

Evet () Hayır () Fikrim Yok ()

6) AIDS HANGİ YOL VEYA YOLLARLA BULAŞIR?

(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- () Kan yolu ile () Su yolu ile
() Hasta anneden çocuğa () Besinlerle
() Cinsel Temasla () Tükürükle
() Tuvaletler yolu ile () Anne sütü ile

7) AIDS HANGİ ARAÇLARLA BULAŞIR?

- () Aynı kaptan yemek yemek içmek () Homoseksüel ilişki ile
() Aynı okula gitmek (Erkek - Erkeğe)
() Aynı iş yerinde çalışmak () Heteroseksüel ilişki ile
() Aynı araçla seyahat etmek (Kadın - Erkek İlişkileri)
() Sinek ısırması ile () Berberde jilet ustura traşı ile
() Ev eşyaları ile () Manikür (El tırnak bakımı) araçları ile

- () Yaralı ellerle
() El sıkışmakla
() El öpmekle
() Dudaktan öpmekle
() Yanaktan öpmekle
() Cevapsız
- () Pedikür (Ayak tırnak bakımı) araçları ile
() Öksürük ile
() Aşı yaptırmakla
() Aynı mendil, havlu gibi eşyaları kullanmakla

8) AIDS'E YAKALANMA ŞANSI EN FAZLA OLAN KİŞİLER KİMLERDİR?

(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- () Kadın fahişeler
() Homoseksüeller
() Uyuşturucu ilaç kullananlar
() AIDS'li hamilenin bebekleri
() Yuva çocukları
() Yurt dışında çalışan işçiler
() Birden fazla cinsel ilişkileri olanlar
- () Kan almak zorunda olanlar
() Sağlık personeli
() Öğretmenler
() Öğrenciler
() Göçmenler
() Turistler

9) AIDS HASTALIĞININ NASIL SONUÇLANACAĞINI BİLİYORMUSUNUZ?

- () Kendiliğinden iyileşir
() Ameliyatla düzelebilir
() Aşısı vardır.
- () İlacı vardır.
() Tedavisi yoktur ölümcüldür.
() Fikrim yok

10) AIDS(TEN HANGİ YOLLARLA KORUNABİLİR?

(Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- () Korunması yoktur.
() Doğru bilgi edinmekle
() Tek eşlik ile
() Eşi dışındaki ilişkilerinde kondom (kaput) kullanmak ile
() Kontrol edilmiş kan kullanımı ile (Kan alımında)
() Tüm enjeksiyonlarda
() Kan verme sırasında mikropsuz (tek kullanımlık) şırınga kulanarak
() AIDS'li ve AIDS şüpheli kişileri toplumdan dışlayarak.
() Homoseksüel ilişkiden kaçınarak.
() Fikrim yok

11) AIDS BELİRTİLERİ NELERDİR? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- () Aşırı zayıflama
() Öksürük
() Uzun süren (sebebi bilinmeyen) İshal
() İştahsızlık - Halsizlik

- () Baş ve sırt ağrısı.
() Bezelerde büyüme
() Diğerleri (Siz yazınız)

12) AIDS TEŞHİSİ NASIL YAPILIR?

- () Doktor muayenesi ile
() Tükürük muayenesi ile
() Cilt testi ile
() İdrarda mikrop aranması ile
() Kanda mikrop aranması ile
() Bilmiyorum.

BULGULAR

Bu araştırma 1-15- Aralık - 1994 tarihleri arasında Konya'daki Meram ve 100. Yıl Çıracılık Eğitim Merkezlerinde yapıldı. 1-7--Aralık 1994 tarihlerinde geliş güzel (Hap hazard yöntem) seçilen 11'i kız toplam 414 öğrencinin katıldığı araştırmada erkekler % 97,3 kızlar % 2,7 oranında idiler. Çalışma grubunu oluşturan bu öğrencilerde en küçük yaş 14, en büyük yaş 20 olup, yaş ortalaması 16.23±1.75 idi.

Öğrencilerin eğitim düzeylerine bakıldığında 381 (% 92) öğrencinin ilkokulu, 33'ünün (% 8) ortaokulu bitirdiği görüldü. Katılanların medeni durumu ise 3'ü evli 1'i dul, diğerleri bekârdı. Haftalık gelirleri en az 70.000 TL. en fazla 750.000 TL. ortalama 484.200 ± 17.550 idi. Öğrenci babalarının 367'si (%89,6) serbest meslek, 35'i (% 8.4) resmi görevli olarak çalışırken 12'si (% 30) çalışmıyordu. Öğrenci annelerinin 387'si (% 93.5) ev dışı çalışmıyor 18'i (% 4.3) çalışıyor, 9 (% 2.2) öğrencinin ise annesi yok idi. 395 (% 95.4) öğrenci aile gelirine katkıda bulunuyordu. 393 (% 94.9) öğrenci AIDS hastalığını duyduğunu, bu öğrencilerin 198'ini (% 47.8) bu konuyu öğretmeninden, 58'inin (% 14.0) arkadaşlarından, 96'sının (% 23.1) radyo televizyondan ve 46'sının (% 11.1) ailesinden öğrendiği saptandı.

414 öğrencinin AIDS konusundaki eğitim öncesi bilgi puanları 0-27 arasında olup ortalama 11,0 idi

(% 29.7). En fazla alınabilecek tavan puan ise 37 idi.

Eğitim öncesi bilgi açığı; AIDS'in bulaşma yolları, hastalığın belirtileri ve tanısı konularında idi.

Buna karşılık hastalık yönünden riskli kişilerin tanınması ve hastalık prognozu konularındaki bilgi düzeyleri iyi idi.

Eğitim sonrası bilgi puanı 0-34 oranında değişmekte olup ortalama 16.7 (% 43) idi. Yine eğitim sonrası hastalığın bulaşma yolları belirtileri ve tanısı ile ilgili sorulara verilen yanıtta belirgin bir farklılık gözlemlendi. Bilgi puanları arasındaki farklılık % 18.1 olup t testi ile değerlendirildiğinde $t = 14.43$ olup 0.01 düzeyinde çok anlamlı idi.

TARTIŞMA

Bu araştırma tanımlayıcı ve analitik nitelikte olup analitik araştırmaların kesitsel tipine girmektedir. Araştırmamızda eğitim öncesi ve eğitim sonrası AIDS hakkındaki bilgi puanları arasında anlamlı bir farklılık tesbit edilmiştir. İlk anket ile eğitim sonrası anket arasında % 29.7'lik bir fark sağlanmıştır.

İstanbul, Marmara ve Boğaziçi üniversitelerinin çeşitli bölümünde 1000 öğrencide AIDS bilgi düzeyi konusunda yapılan araştırmada bilgi sorularının % 70.5'inin doğru yanıtlandığı saptanmıştır (9).

Hacettepe Tıp Fakültesi intörnleri arasında yapılan bir çalışmada doğru yanıt oranı ise % 70 bulunmuştur (10).

İzmir Bornova'da ortaokul son sınıf öğrencilerinin AIDS ile ilgili eğitim öncesi bilgi puanı ortalaması 7.16 ± 0.31 iken eğitim sonrası bilgi puanı ortalaması 10.44 ± 0.28 olup t değeri 13.41 olup 0.01 düzeyinde çok anlamlı bulunmuştur (11).

Tümerdem ve Ark. (4) Ankara'da paralı seks yapan kadınlarda yaptıkları çalışmada kadınların % 31.7'sinin HIV'in bulaşma yollarını bilmediklerini, % 82.9'unun AIDS'in iyileşir inancında oldukları, % 98.4'ünün korunmada prezervatif kullanılabileceğini bildiği ve çoğunun müşterilerine prezervatifi kendilerinin verdiğini gözlemişlerdir.

Tümerdem'in (13) İstanbul'da 1992 yılında sosyokültürel düzeyleri yüksek kişilerde yaptığı bir çalışmada AIDS konusunda yanlış bilgi ve kaygı sahibi olduklarını ve korunmada tek yolun doğru bilgilenmek olduğu vurgulanmıştır.

Ülkemizde çeşitli eğitim düzeyindeki okullarda, risk arzeden gruplarda örneğin; paralı seks yapan ki-

şilerde, lezbiyen ve homoseksüellerde, erkek berberlerinde, ahlak zabıtasında yapılan, sadece bilgi düzeyini ölçmeye yönelik araştırmalar mevcuttur (14,15,16,17,18).

Bu araştırmaların hepsinde enfeksiyondan korunmanın en iyi yolunun HIV enfeksiyonunu bilmekten geçtiği vurgulanmaktadır. Bilgi düzeyini artırmak için AIDS konusunda yapılacak eğitimin önemi belirtilmektedir. Verilen eğitimin bilgi düzeylerini ne derece değiştirdiği konusunda ise yapılan çalışmalar oldukça sınırlı sayıdadır.

Erefe (11) ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada ve bizim çalışmamızda böyle bir değerlendirmeye gidilmiş ve tek bir eğitimle bile bilgi puanlarının önemli derecede arttığı tesbit edilmiştir.

Sonuç olarak, çeşitli araştırmaların ışığı altında toplumun her kesiminin AIDS konusunda doğru bilgi alması gerektiği ve bu bilginin usta eğitimciler tarafından verilmesini en uygun yol alacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKLAR

- 1) Beşer E. AIDS epidemiyolojisi ve korunma. Toplum ve Hekim 59(9): 4-5, 1994.
- 2) Psychosocial aspects of HIV and AIDS and the evaluation of preventive strategies. WHO Regional Publications European Series, 36 Report on a WHO meeting. Lisbon, 1990.
- 3) A guide for epidemiological studies of oral manifestations of HIV infection. World Health Organization, Geneva, 1993.
- 4) Tümerdem Y, Özçelik H, Mevsim G, Ayhan B, Sakızlı B, Yüksel A. Paralı Seks Yapan Kadınların HIV enfeksiyonundan Korunmada Bilgi ve Davranışları. IV. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi (12-16 Eylül 1994) Kongre Kitabı, s.551. DİDİM.
- 5) Druce N. Training makes a big difference. AIDS Action, 19: 1-8, 1992.
- 6) Task for Effective Programs. Population Reports Issues in World Health: 9(L): 8-9, 1993.
- 7) AIDS Diagnosis and Control: Current situation. World Health organization Regional office for Europe Copenhagen, 16-18 March Munich, 1987.
- 8) Global Programme on AIDS: Intervention Development and Support. Progress Report. World Health Organization, Geneva, 1991.
- 9) Köksal S, Karter Y, Erginöz H. Üniversite Öğrencilerinin AIDS Bilgi Düzeyleri. IV. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi (12-16 Eylül 1994) Kongre Kitabı, s. 540. DİDİM.
- 10) Enli Y, ve ark. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi İnternleri arasında AIDS bilgi düzeyi ve davranış araştırması. 1. Türkiye AIDS Kongresi (12-15 Ocak 1993) Kongre Kitabı, s. 95. İSTANBUL.
- 11) Erefe İ, bahar Z, Bayık A, Özsoy S.A. Bornova Bölgesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin AIDS hastalığına ilişkin Bilgi ve Tutumları. IV. Ulusal halk sağlığı kongresi (12-16 Eylül 1994) Kongre Kitabı, s. 546 DİDİM.
- 12) Yüzbaşıoğlu Namal A AIDS ten Böyle Korunuyorum 300 soru 300 Yanıt. Çetin Ofset 1. Baskı. İSTANBUL-1992.
- 13) Tümerdem Y, İnce N, Ayhan B, Özçelik H, Hayran O, Kosku N, Ercümen İ. İstanbul kentinde yüksek sosyokültürel düzeydeki bireylerde AIDS ile ilgili bilgi ve davranış. III. Halk sağlığı Günleri (5-7 Mayıs 1993) Gençlerin Sağlık Sorunları Kongre Kitabı, s. 401. Kayseri.

- 14) Tümerdem Y. Mevsim G. Koşku N. Çalışkan G. Ayhan B. Sakızlı B. Paralı Seks Yapan Erkek Eşcinsellerin HIV Enfeksiyonundan Korunmada Bilgi ve Davranışları. IV. Ulusal halk sağlığı kongresi (12-16 Eylül 1994) Kongre Kitabı. s. 553. DİDİM.
- 15) Tümerdem Y. Gücük M. Ayhan B. Mevsim G. Tümerdem B. Özçelik H. Koşku N. Yüksel A. Para Karşılığı Seks Yapan Kadınların Müşterilerinin HIV İnfeksiyonunun Önlenmesinde Bilgi ve Davranışları. IV. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi (12-16 Eylül 1994) Kongre Kitabı, s. 558. DİDİM.
- 16) Tümerdem Y. Ayhan B. Koşku N. Mevsim G. Sahip Y. Kıyan A. Özbilen T. Yüksek A. Ahlak Zabıtasının AIDS ile ilgili Bilgileri. IV. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi (12-16 Eylül 1994) Kongre Kitabı, s. 560. DİDİM.

- 17) Mevsim G. Tümerdem Y. İnce N- Ayhan B. Tümerdem B. Özçelik H. Bozkaya H. Erkek Berberlerinin HIV Enfeksiyonu Konusunda Bilgi ve Davranışları. IV. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi (12-16 Eylül 1994) Kongre Kitabı. s. 562. DİDİM.
- 18) Tümerdem Y. Özçelik H. Ayhan B. Hayran O. Koşku N. Sur H. Yüksek Sosyoekonomik Kültürel Konumlar Seçici Eşcinsellerin AIDS ile İlgili Bilgileri ve Davranışları. III. Halk Sağlığı Günleri (5-7 Mayıs 1993) Gençlerin Sağlığı Sorunları Kitabı, s. 406. Kayseri.